

23. međunarodni arhivski dan i 7. jesenska arhivistička škola

Trst, Italija, 20–24. listopada 2013.

U organizaciji Međunarodnog instituta za arhivske znanosti Trst i Maribor (*IIAS T/M – International Institute for Archival Science of Trieste and Maribor*), uz suradnju Centralne europske inicijative (*CEI – Central European Initiative*) i Državnog arhiva u Trstu (*Archivio di Stato di Trieste*), Javne agencije za istraživačku djelatnost Republike Slovenije i Ministarstva za kulturu Italije, u Trstu se od 20. do 27. listopada 2013. već tradicionalno obilježio 23. međunarodni arhivski dan (*23rd International Archival Day*) te održala 7. jesenska arhivistička škola Međunarodnog instituta za arhivske znanosti (*7th IIAS Autumn Archival School 2013*).

Konferenciji, organiziranoj povodom obilježavanja 23. međunarodnoga arhivskog dana, nazočilo je oko 150 sudionika i izlagača iz 26 zemalja, a održano je 48 izlaganja i prezentacija aplikacije *Sinapsi*, o kojoj će biti više rečeno u prikazu rada 7. jesenske arhivističke škole.

Svi radovi izlagača s konferencije objavljeni su u publikaciji *Atlanti*, 23, 1-2(2013), časopisu za suvremenu arhivsku teoriju i praksu koji objavljuje Međunarodni institut arhivskih znanosti Trst/Maribor. Izlaganja su organizirana u dvije tematske cjeline: *Povijest arhiva i arhivske znanosti od 1950. do danas (History of Archives and archival science from 1950 onwards)* i *Komunikacija između mladih generacija i institucija koje čuvaju kulturnu baštinu (Communication to young generations and among cultural heritage institutions)*.

Jesenskoj arhivističkoj školi nazočilo je 29 sudionika iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Estonije, Mađarske, Italije, Makedonije, Crne Gore, Omana, Rumunjske, Rusije, Srbije, Slovenije i Ukrajine. Polaznici su bili obvezni, kao i prethodnih godina, sudjelovati u skupu i izlaganjima povodom obilježavanja Međunarodnoga arhivskog dana, koje je 21. i 22. listopada 2013. organizirano u prostoru hotela *NH* u samom središtu Trsta.

Konferencija je otvorena 21. listopada u konferencijskoj dvorani hotela *NH*. Skupu su se obratili dr. sc. Peter Pavel Klasinc, ravnatelj Međunarodnog instituta za arhivske znanosti, dr. sc. Grazia Tato, ravnateljica Jesenske arhivističke škole u Trstu, Franci Demšar, ravnatelj Javne agencije za istraživačku djelatnost Republike Slovenije, dr. sc. Claudia Salmi, ravnateljica Državnog arhiva Trst, Ludvik Toplak, predsjednik Alma Mater Europea – Europskog centra u Mariboru, David Leitch, generalni tajnik Međunarodnoga arhivskog vijeća, i Trudy Huskamp Peterson, predsjednica radne grupe Međunarodnoga arhivskog savjeta za ljudska prava. Nakon pozdravnih govora bivši generalni tajnik Međunarodnoga arhivskog vijeća Charles Kecskemeti predstavio je prošlogodišnje izdanje časopisa *Atlanti*. U čast njegova 80. rođendana tiskano je i posebno izdanje časopisa – *Atlanti – Special Edition in honorem Charles Kecskemeti*.

Nakon uvodnoga ceremonijalnog dijela skup je započeo službenim dijelom i izlaganjima po navedenim tematskim cjelinama. Prvi su dan organizirana izlaganja s područja povijesti arhiva i arhivske znanosti od 1950. do danas. Kratke povijesne prikaze razvoja arhiva i arhivske znanosti u svojim zemljama iznijeli su izlagači iz Italije, SAD-a, Bjelorusije, Čilea, Hrvatske, Češke, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Slovačke, Ukrajine, Poljske, Rusije, Srbije, Austrije, Španjolske, Južnoafričke Republike, Rumunjske, Makedonije te s Barbadosa. Predavači iz Hrvatske bili su dr. sc. Živana Hedbeli s izlaganjem *Povijest arhiva u Hrvatskoj nakon II. svjetskog rata* i dr. sc. Jasna Požgan s izlaganjem *Razvoj arhivske službe na području Međimurja*. Drugi dan konferencije bio je sadržajno zaokružen temom koja je u posljednje vrijeme sve aktualnija na području arhivske teorije i prakse te koja na puno načina otvara novo područje djelovanja arhiva i arhivskih stručnjaka. Riječ je, dakako, o tematskoj cjelini u kojoj su izlagači obradili i prezentirali teorijski pristup problematici povezivanja i ostvarivanja komunikacije mladih generacija s institucijama koje se bave čuvanjem kulturne baštine. Osim teorijskog osvrta na navedenu tematsku cjelinu, izlagači su iznosili i praktične primjere povezivanja i približavanja mladih ljudi institucijama kao što su arhivi. Sesije predavanja obaju dana konferencije završavala su okruglim stolom i raspravom u kasnim poslijepodnevnim satima.

Službeni rad 7. jesenske arhivističke škole Međunarodnog instituta za arhivske znanosti započeo je s predavanjima 23. listopada, a trajao je do 26. listopada 2013. Predavanja su bila organizirana u prostorima Državnog arhiva Trst te Sveučilišta u Trstu. Na samom početku upriličena je ceremonija dobrodošlice i službeno otvaranje 7. jesenske arhivističke škole. Sudionike su pozdravili dr. sc. Grazia Tato, ravnateljica Jesenske arhivističke škole Međunarodnog instituta za arhivske znanosti, dr. sc. Peter Pavel Klasinc, ravnatelj Međunarodnog instituta arhivskih znanosti Trst/Maribor, i dr. sc. Claudia Salmini, ravnateljica Državnog arhiva Trst. Uz riječi dobrodošlice organizatori su rekli i nekoliko riječi o samoj školi, nakon čega je slijedilo tradicionalno predstavljanje njezinih polaznika.

Prvo predavanje održala je dr. sc. Giulia Barrera, a odnosilo se na stanje arhivskoga gradiva u ratnim uvjetima. Kao primjer Barrera je navela postupak s arhivskim gradivom diktatorskih sustava u Španjolskoj i Egiptu. Objasnila je način postupanja s arhivom kad su zemlje koje su okupirale druge teritorije odnosile arhivsko gradivo, navodeći slučaj arhivskoga gradiva koje je Austro-Ugarska odnijela nakon Prvoga svjetskog rata, kao i gradiva koje je SSSR odnio nakon Drugoga svjetskog rata. Barrera ističe kako je preporuka u ratnim okolnostima voditi se UNESCO-ovim konceptom zajedničkoga naslijeđa iz 1979., koji bi trebao pomoći u smanjivanju tenzija oko prava nad arhivskim gradivom, kao i digitalizirati arhivsko gradivo u svrhu zaštite, ne samo u slučaju oružanih sukoba nego i elementarnih nepogoda. Nakon Barrerina izlaganja polaznici škole imali su mogućnost iznijeti primjere iz vlastitih arhiva, koji su, prolazeći kroz različite političke sustave i državne oblike, osiromašeni za velik dio arhivskoga gradiva.

Nakon zanimljivoga predavanja dr. sc. Barrere slijedilo je izlaganje dr. sc. Francisa Garabe iz Južnoafričke Republike, koje je tematski zaokružilo pitanja arhivske teorije i prakse u kontekstu iskušenja pred kojima se danas nalaze arhivisti te pitanja o nužnoj promjeni u pristupu upravljanja arhivima. Također, Garaba je istaknuo sve veće značenje približavanja arhivistike mladim generacijama i potrebu organiziranja većega broja događaja, kao što su *Dani otvorenih vrata arhiva* i sličnih aktivnosti koje za cilj imaju popularizaciju arhivistike i arhiva. Garaba je, dakle, svojim predavanjem ponudio jedan drugi pogled i pristup svakidašnjim pitanjima arhiva i arhivistike, koji je ponajprije usmjeren formiranju suvremenih arhiva otvorenih širem krugu korisnika. Dr. sc. Miroslav Novak iz Pokrajinskog arhiva Maribor održao je predavanje naslovljeno *Upravljanje hijerarhijskom strukturom podataka*, u kojem objašnjava smisao strukture i, u tom kontekstu, važnost linearne i hijerarhijske sekvence. Glavna uloga strukture sekvenci jest u tom da se informacijski sustav lakše i brže snađe u nepreglednoj količini podataka te da ih logički klasificira, odnosno kad korisnik sustava zatraži određenu informaciju, algoritam u pozadini sustava kroz strukturu obrađuje upit i odgovara na zahtjev korisnika. Kroz primjere iz svakidašnje prakse Novak je istaknuo važnost sekvenci u upravljanju, ne samo podacima u arhivima nego i cijelim informacijskim sustavom.

Za potrebe realizacije programa škole predviđen je i praktični zadatak u kojem su polaznici trebali pripremiti i prezentirati podatke o arhivskim fondovima koji se odnose na razdoblje Prvoga svjetskog rata, a čuvaju se u njihovim matičnim arhivima. Polaznici Jesenske arhivističke škole iz Slovenije prezentirali su fondove koji sadržavaju samo mali dio gradiva koje se odnosi na to povijesno razdoblje, s obzirom na to da je predmetno gradivo uglavnom pohranjeno u arhivima u Austriji. Polaznica iz Rumunjske prezentirala je arhivski fond koji sadržava korespondenciju, molbe građana za pomoć, mobilizacijski materijal i druge dokumente koji svjedoče o općem stanju izazvanom Prvim svjetskim ratom. U ime Hrvatskoga državnog arhiva prezentiran je arhivski fond *Varaždinska pješačka pukovnija br. 16 i Zbirka fotografija iz Prvog svjetskog rata*, dostupan kroz ARHiNET sustav.

Nakon prezentacije aplikacije *Sinapsi*, koja je održana kao dio programa konferencije, u program škole uključena je i obuka za primjenu toga softvera u arhivima. Stoga je dr. sc. Andrea de Calisti održao detaljno predavanje o multidisciplinarnom, fleksibilnom i dinamičnom prijedlogu arhivskoga softvera *Sinapsi*, a kroz osobno iskustvo rada na softveru škole imali su priliku procijeniti koju bi vrijednost projekt imao ukoliko bi se uveo u njihove arhive. Projekt *Sinapsi* razvijen je u suradnji dviju talijanskih kompanija (*GAP* i *COPAT*) te Istraživačkoga centra za digitalne humanističke znanosti na Sveučilištu Sapienza u Rimu, Italija, a radi stvaranja i uporabe digitalnoga naslijeđa. Nakon toga iznimno zanimljivoga i korisnoga izlaganja i praktičnoga rada dr. sc. Antonio Monteduro, u ime Centralne europske inicijative (CEI), predstavio je Međunarodni rječnik arhivske terminologije (*The short edition of the IIAS dictionary of modern archival terminology*), koji je kao započetak 2007., a još se radi na unosu suvremenih arhivskih termina i njihovih defi-

nicija. Polaznici škole također su sudjelovali u nastanku rječnika prevodeći termine s engleskoga jezika na svoje materinske jezike.

U ime Nacionalnog arhiva Estonije dr. sc. Helina Tennasilm održala je predavanje *Arhivi i škole*. Riječ je o vrlo aktualnoj temi koja se ističe kao bitno i nedovoljno iskorišteno područje rada arhiva. Tennasilm je govorila o mogućnostima koje arhivsko obrazovanje može ponuditi djeci iznoseći iskustva s toga područja djelovanja Nacionalnog arhiva Estonije. Stručni dio Jesenske arhivističke škole zaokružila je mr. Zdenka Semlič Rajh iz Pokrajinskoga arhiva Maribor predavanjem *Kvantitativno-kvalitativne metode mjerenja, rezultati efikasnosti arhivskih baza podataka: slučaj SIRA-net*, pri čem je iznijela analizu kojom pokazuje kako tek 38% arhivskih fondova sadržava objavljene opise, dok je ostatak od 62% arhivskih fondova tek u fazi izrade. Semlič Rajh naglasila je kako se i opisi fondova kvalitativno i kvantitativno razlikuju, zaključujući kako su korisnicima, zbog kojih se i rade opisi arhivskih fondova, potrebne objektivne i korisne informacije, kao i mogućnost što lakšega i bržega dolaska do njih.

Nakon predavanja polaznici škole uputili su se u Državni arhiv Trst, gdje je bila organizirana radionica koja se odnosila na izradu kataloga i rad na postavljanju izložbi u arhivima. U tom je kontekstu poseban naglasak stavljen na virtualne izložbe, dostupne na Internet stranicama pojedinih arhiva i posebno istaknute kao primjer dobre prakse i inovativnosti.

U program rada 7. jesenske arhivističke škole uključen je i stručni izlet, u kojem su polaznici imali priliku upoznati neke od kulturnih znamenitosti Trsta. Organiziran je posjet katedrali San Giusto, koja datira iz rimskoga doba te predstavlja jednu od najstarijih kršćanskih građevina. Brojni natpisi na podnim mozaicima nastali su između 5. i 6. st. i jedni su od rijetkih autentičnih pronalazaka koji svjedoče o prvim kršćanima u Trstu. Promjene i postupni razvoj građevine na istom mjestu svjedoče o živosti lokalne crkve iz 5. st., koja je na hramu posvećenom Jupiteru, Junoni i Minervi izgradila kršćansku baziliku. Od izvorne bazilike ostalo je malo tragova nakon što je u srednjem vijeku zamijenjena dvjema paralelnim crkvama, koje su potom spojene u sadašnju katedralu, čije je pročelje obogaćeno prekrasnom gotičkom prozorskom rozetom. Uz katedralu San Giusto nalazi se i moderno opremljen arhiv katedrale, u kojem se čuvaju najznačajniji dokumenti i knjige, kao trajni trag protekloga vremena i događaja koji su obilježili kulturni razvoj Trsta. Obilaskom Lapidarija i Muzeja za povijest i umjetnost (*Museo di Storia ed Arte*), koji se također nalaze na brežuljku San Giusto, u neposrednoj blizini katedrale i arhiva, završio je taj zanimljiv i poučan tjedan, koji nas je sadržajno obogatio i proširio nam pogled na područje znanstvenoga bavljenja arhivistikom, ali i na brojna aktualna pitanja koja se javljaju u svakidašnjem djelovanju arhiva.

Ljerka Vuk